

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
« 14 » _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГУМАНІТАРНО-СВІТОГЛЯДНІ СТУДІЇ:
ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

для студентів

спеціальності **033 «Філософія»**

освітнього рівня **першого (бакалаврського)**

освітньої програми **033.00.01 «Філософія»**

Київ – 2020

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Протокол № 2/НБ/20
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 2020 р.

Розробник:

Брижнік Віталій Миколайович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії.

Викладач:

Брижнік Віталій Миколайович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 29 серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри д. філос. н., проф. Додонов Р.О.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

_____. _____. 20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

 Р.О. Додонов

Робочу програму перевірено

30.08.2019 р.

Заступник декана В.М. Завадський

Пролонговано:

на 2020/2021 н.р. (Додонов Р.О.), «28» серпня 2020 р., протокол № 1

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120	
Курс	3	
Семестр	5-6	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Філософська антропологія і Філософія життя» є освітнє окреслення основних теоретичних засад філософської антропології та філософії культури як навчальних дисциплін. Визначальним у цьому освітньо-виховному процесі є надання студентам філософського розуміння природи людини, єдиної на Землі істоти, яка, існуючи у просторі світу природи, творить культуру як другу природу.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

Креативність. Здатність до продукування/генерації новітніх підходів оформлення результатів розумової діяльності; відкритість для інноваційних ідей і готовність до змін думок в світлі наявних даних і аргументів (ЗК-03).

Емоційний інтелект. Здатність відчувати емоційні стани, почуття, потреби і цінності інших людей; здатність ефективно керувати своєю емоційною сферою; здатність відчувати і розуміти соціальні відносини: взаємодопомога, терплячість, витримка і доброзичливість, їх важливість (ЗК-06).

Навички оцінювання. Здатність оцінювати об'єкти філософського знання, їх основні проблеми та суперечності (ФК-05).

3. Результати навчання за дисципліною

Використовувати провідні моделі гуманітарного пізнання як смисловий простір міркувань у історико-філософському та теоретико-філософському контекстах (ПРН-03-у).

Здатність ефективно застосовувати загально-гуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності (ПРН-02-с).

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання 1 семестр

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I. Людська природа і культура з точки зору філософії Античності, Середньовіччя та доби Відродження							
Тема 1. Місце та ідейне значення філософської антропології та філософії культури в контексті історії західної філософії	9	2	-	2	-	-	5
Тема 2. Антропологія античної філософії, релігійної філософії доби Середньовіччя та філософії Відродження	13	2	2	4	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом за змістовим модулем 1	24	4	2	6	-	-	10
Змістовий модуль II. Людина як творець нової культури і знання в контексті антропологічних позицій філософії Нового часу та філософії XIX – XX ст.							
Тема 3. Активне продукування знання як головна культуротворча місія людини відповідно до філософії Нового часу.	10	2	-	2	-	-	6
Тема 4. Антропологічні та філософсько-культурні ідеї представників Німецької класичної філософії.	10	2	-	2	-	-	6
Тема 5. Філософська антропологія та філософія культури XIX – XX ст.	14	2	2	4	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом за змістовим модулем 2	36	6	4	8	-	-	18
Семестровий контроль							
Усього годин	60	10	4	14	-	-	28

2 семестр

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I. Антропологічні та філософсько-культурні позиції основних філософських течій XX сторіччя							
Тема 1. Антропологічні та філософсько-культурні наопрацювання представників філософської антропології	10	2	-	2	-	-	6
Тема 2. Антропологічні аспекти філософських переконань М. Гайдегера, представників франкфуртської школи, структурної антропології та філософії персоналізму	10	2	-	2	-	-	6
Тема 3. Філософсько-культурна складова філософії європейського екзистенціалізму	14	2	2	4			6
Модульний контроль	2						
Разом за змістовим модулем 1	36	6	2	8	-	-	18
Змістовий модуль II. Людська природа та культура в контексті філософії XX сторіччя							
Тема 4. Культура і природа людини як проблема філософії XX ст.	9	2	-	2	-	-	5
Тема 5. Філософське осмислення людської суті як елемент антропологічного повороту в європейській філософії XX ст.	13	2	2	4	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом за змістовим модулем 2	24	4	2	6	-	-	18
Семестровий контроль					-		
Усього годин	60	10	4	14	-	-	28
Разом	120	20	8	28	-	-	56

5. Програма навчальної дисципліни

1 СЕМЕСТР

Змістовий модуль 1. Людська природа і культура з точки зору філософії Античності, Середньовіччя та доби Відродження

Тема 1. Місце та ідейне значення філософської антропології та філософії культури контексті історії західної філософії.

Філософська антропологія як філософська дисципліна. Завдання філософської антропології. Системне вивчення й обґрунтування сутності людського буття та людської індивідуальності. Філософська антропологія як філософське вчення про людину, або як філософія людини.

Філософія культури (культурфілософія). Філософія культури як галузь філософського знання, головною метою якого є пояснення суті, специфіки культури, її взаємовідносин із природою й суспільством. Філософія культури як система метафізичних тверджень про суть, генезу та найзагальніші закони культури. Уведення терміну філософія культури в науковий обіг німецьким романтиком А. Мюллером (1779–1829) у рамках філософії європейського Просвітництва.

Аналоги слова «культура» в багатьох мовах. У китайській мові поняття «жень» і «вень» як втілення виховання шляхетної людини. У давньоіндійській літературі «дхармашастру» як учення про життєві правила поведінки й обов'язки вірянина.

Латинське походження поняття культури. Уведення в теоретичний обіг терміну культури давньоримським філософом Цицероном. «Культура» історично первинно як «агрокультура», як оброблення людиною ділянки природи, частки природного світу.

Історичний контекст філософських прагнень розгадати природу людини. Унікальність, своєрідність окремої людини, чому людина є людиною. Ознаки сутнісного чинника, присутні в людському існуванні.

Наявність людського розуму (філософські ідеї від Аристотеля до І. Канта, від Г.В.Ф. Гегеля до Карла Попера).

Соціальність людини. Людина як істота, буття якої уможлиблюється через задоволення потреб (їжа, захист, відтворення собі подібних, набуття властивих людських якостей), що пов'язане з соціокультурною організацією її існування.

Цілеспрямована діяльність людини. Людина як істота, яка свідомо творить. Реалізація себе людиною через цілеспрямовану діяльність зі створенням необхідних умов для задоволення свої біологічних, соціальних і духовних потреб. Людина як творець знарядь праці.

Людська здатність творити символи, насамперед слово, мовлення. Людське спілкування як засіб покращення процесу суспільної діяльності людини — трудової, соціальної, політичної, духовної.

Духовність людини як чинник її індивідуальності. Особиста духовність як умова здобуття людиною своєї неповторної унікальності з-поміж усього живого на планеті. Особиста духовність як те, що властиве тільки окремій людині. Духовність як визначальна якість людини, що є не зовнішньо сформованим феноменом, а є надбанням активності самої людини, самоспрямованою на задоволення своїх внутрішніх природних потреб.

Тема 2. Антропологія античної філософії, релігійної філософії доби Середньовіччя та філософії Відродження.

Специфіка бачення людини давньогрецькою філософією. Людина як істота, яка існує не сама по собі, а є складовою системи певних відносин, що тлумачаться як абсолютний порядок і Космос. Людина як частина Космосу, як мікрокосм, – відображення макрокосмосу.

Макрокосм як живий організм (антропологічні переконання представників філософії Мілетської школи).

Антропологічна проблематика софістів і Сократа. Присутність люди в соціальному бутті як головної дійової особи. «Мірило усіх речей — людина» як засадничий принцип софістів.

Платонове бачення антропологічного дуалізму людської душі й тіла. Людська душа як субстанція, що й робить людину людиною. Тіло людини як ворожа їй матерія. Залежність від душевних якостей загальної характеристика людини, її призначення та соціального статусу.

У концепції Аристотеля людина як істота громадська, політична, державна. Людина як індивід, який потребує культурного середовища для свого повноцінного існування. Людина як особа, котра творить своє культурне, політичне середовище.

Дві властиві ознаки культурного існування людини — її розум і мова, за Аристотелем. «Лише людина з усіх живих істот володіє мовою». Соціальність, розумність, і мова як основні характеристики, що виокремлюють людину з-поміж інших живих істот. Людина як розумна істота, яка свідомо впорядковує своє культурне середовище як природне.

Ставлення до «культури» в добу Античності. Культура як чинник дотримання та виховання гармонії й порядку, як втілення подолання обмеженості людської природи, як стійке духовне покращення людини.

Філософські концепції бачення людської суті в добу патристики та європейського Середньовіччя. Тлумачення людини як частини світового порядку, встановленого Богом. Людина як втілення єдності божественної і людської природи, що знаходило свій вияв в образі Христа.

Християнський неоплатонізм Блаженного Августина. Людина як протилежністю незалежних душі й тіла. Тільки душа робить людину людиною. Душа людини як її іманентна субстанція. Поняття внутрішньої людини в антропологічній концепції Блаженного Августина. Вирішення питання свободи волі людини у Блаженного Августина. Питання особистого здобуття людиною божої багатості та проблема спасіння людської душі.

Тома Аквінський як видатний європейський філософ-схоласт. Ідейне опертя Томою Аквінським на вчення Аристотеля у тлумаченні проблеми людини. Бачення Аквінатом людини проміжною істотою між тваринами та янглеми. Єдність людської душі і тіла, за Томою Аквінським. Душа людини як умоглядний чинник, що визначає її сутність. Людина як втілення особистісної єдності душі й тіла. Душа як нематеріальна субстанція, присутня лише в людському тілі.

Середньовічне розуміння культури. Природний світ як створений єдиним Богом (ідея креаціонізму). Існування окрім тілесного, земного світа також і небесного, духовний світу, де людина знаходить усю повноту своєї сутності. У світі діють закони, що непідвладні людському розумінню — вищий Розум та Справедливість.

Поняття «культу» в добу європейського Середньовіччя. «Культ» як втілення здатності людини розкрити свій творчий потенціал в любові до Бога.

Перехід у добу Відродження від традиціоналізму як фундаментального принципу існування попереднього типу культури, заснованого на міфологічній свідомості, до персоналістичного типу соціальної культури. Ренесансове формування наук, спрямованих на вивчення проблем людини — *studia humanitatis*. Ототоження праці митця, художника, з творчою силою Бога як творця всього сущого.

Утвердження в епоху Відродження гуманістичного ідеалу. Культура з точки зору уявлень мислителів Відродження як результат вільної творчої діяльності окремої людини.

Ренесансовий неоплатонізм кардинала Ніколи Кузанського. Антропологічна складова вчення Ніколи Кузанського. Буттєва діалектика абсолютного максимуму (Бога) та абсолютного мінімуму (людської душі) у твораз Ніколи Кузанського. Бог як неперевершено оригінальний творець усього сущого. Поняття індивідуалізація в онтології Ніколи Кузанського. Людина як буттєва вершина всього створеного Богом, за Ніколою Кузанським.

Протиставлення свободи і творчості, як принципів людського співжиття, середньовічній ієрархії, підлеглості церкві. Трактат Джанотто Манетті «Про гідність і довершеність людини». Твір «Промову про гідність людини» Джованні Піко делла Мірандоли. Вільна творчість і гідна поведінка людини як обов'язковий зміст морально-етичних міркувань і концепцій епохи.

Змістовий модуль 2. Людина як творець нової культури і знання в контексті антропологічних позицій філософії Нового часу та філософії XIX–XX ст.

Тема 3. Активне продукування знання як головна культуротворча місія людини відповідно до філософії європейського Просвітництва.

XVIII століття в історії європейської культури як епоха Просвітництва. Культура Великої Британії, Франції та Німеччини як духовні витoki європейського Просвітництва. Характерний девіз доби Просвітництва: усе має постати перед судом розуму! Поступовий розвиток науки – надбання широких кіл мислячих людей – духовний стрижень доби європейського Просвітництва.

Філософи Френсис Бекон, Томас Гобс, Рене Декарт, Джон Лок як засновники просвітницьких ідей. Вихідні ідеї епохи Просвітництва. Культ наукового знання, людського розуму і культурний поступ людства. Ідея апології розуму, його світлоносної сили, як втілення суті філософських робіт діячів Просвітництва. «Май мужність мислити самостійно!» – центральне гасло, заклик, культурницький імператив Просвітництва.

Просвітницька віра в людський розум і в можливість на його основі поступової перебудови суспільства як найхарактерніша риса культури Просвітництва.

Переконання просвітників: усі лиха людства виникають з людських помилок, подолати які можна тільки на основі наукового пізнання і освіти. Існує єдиний порядок природи, виражений в її законах. Вірне відтворення законів природи дозволить побудувати природну моральність, природну релігію і природне право, звільнити людство від соціального і природного рабства. Теоретичне пізнання як невіддільне від практичної дії, що забезпечує культурний поступ як вищу мету суспільного буття.

Зверненість до засобів художньої літератури як характерна особливість філософії Просвітництва. Твори художньої літератури як засоби лпопуляризації просвітницької філософії. Сатиричне зображення суспільних норм, законів і політичних подій як засіб поширення просвітницьких ідей. Філософський роман як жанр літератури. Творчість Ж.Л. де Монтеск'є («Перські листи»), Вольтера («Кандид, або Оптимізм», «Простодушний», «Мікромегас»); Дідро («Жак-фаталіст і його господар»). Філософські ідеї у творах німецьких просвітників. «Фауст» Й.В. Гете, драми Шілера: «Розбійники», «Марія Стюарт», «Підступність і кохання».

Тема 4. Антропологічні та філософсько-культурні ідеї представників Німецької класичної філософії.

Німецька класична філософія як молодший сучасник і вихованець філософії європейського Просвітництва. Проблема людини як один з основних ідейних орієнтирів філософських пошуків німецької класичної філософії.

Філософсько-антропологічні переконання Імануеля Канта (1724–1804). «Хто є людина?» як головне питання Кантової філософії. Людина як суб'єкт активного пізнання у філософсько-критичних творах І. Канта. Твір І. Канта «Антропологія з прагматичної точки зору» (1798). Людина як найголовніший предмет філософського дослідження. Кантові позиції антропологічного дуалізму. Дуалізм І. Канта як втілення морально-природного дуалізму. Людина, з одного боку, належить природній необхідності, з іншого боку — моральній свободі та абсолютним цінностям. Як частина чуттєвого світу явищ, людина

підпорядковується необхідності, а як носій духовності — людина вільна. Самосвідомість як відмітна риса людини, що вирізняє її з-поміж інших живих істот. Через застосування самосвідомості людина стає індивідуальністю, тобто особистістю. Егоїзм як природна властивість людини. Кантове протиставлення егоїзму на пряму думок, за якого людина вбачає своє «Я» не як весь світ, а лише як частину його. Людинознавство, за Кантом, як Світознавство. Кантова вимога щодо приборкання егоїзму. Повного контроль розуму над душевними проявами особистості. Продуктивну силу людської уяви. Аналіз Канта таких здібностей людини, як талант і геній. Талант до винаходу та відкриттю як вищий рівень обдарування – геніальність.

Кантове бачення природи людських почуттів. Почуття задоволення як чинник збереження життя. Моральна і культурна узда людини на тваринний інстинкт насолоди. Культура як спосіб інтелектуального задоволення. Результат збільшення здатності відчувати задоволення – задоволення від наук і витончених мистецтв. Чуттєве виснаження як елемент відмови від чуттєвих задоволень. Кантова вимога щодо самовдосконалення людини, її душі. «Розвивай свої душевні і тілесні сили так, щоб вони були придатні для всяких цілей, які можуть з'явитися, не знаючи при цьому, які з них стануть твоїми».

Дихотомія культури та природи у творах І. Канта. Шляхи їхнього гармонійного поєднання. Суспільна сутність людини як причина виникнення культури. Наявність двох буттєвих реальностей. Світ природи (тваринне начало, зло, жорстокість) і світ свободи (людина, культура, мораль). Перетин цих двої протилежних начал в уявленнях про прекрасне й у творенні прекрасного як мета культурної діяльності людини. Категоричний імператив І. Канта як обов'язкове і безумовне моральне правило, всезагальний закон поведінки, який долає та унеможливує будь-яке зло.

Філософсько-культурні твори німецького філософа й історика Й. Гердера. Культура як реалізація здатності людини до творчої і розумової діяльності, що знаходить свій вираз у мові, науці, ремеслі, мистецтві, державі, релігії, сім'ї. Визначення Й. Гердером культури як необхідної та невід'ємної реальності людського суспільства. Заперечення Й. Гердером існування некультурних народів. Залежність рівня певної етнічної культури від поступу й поширення в суспільстві освіти.

Твір Й. Гердера «Про походження мови» (1772 р.) Виникнення мови через фізіологічно закладену в людину здібність до мислення. Культурний поступ через розвиток мови. Етнічні культури як форми існування світової культури. Три етапи національне відродження, за Й. Гердером. Вивчення історії, етнографії. Формування національної літературної мови. Виникнення національних політичних організацій, боротьба за політичну незалежність.

Філософські твори Йогана Готліба Фіхте (1762-1814). Проблема людської волі як центральна проблема антропології Фіхте. «Абсолютна свобода волі» як основний принцип людського життя. Ідея Й. Фіхте про активність суб'єкта в пізнанні. Емансипація суб'єкта пізнання від будь-якої зовнішньої визначеності. Самосвідомість особистості, людське Я, як початок філософії Й. Фіхте.

Народження людського духу в акті самосвідомості людина. Воля людини, яка творить не тільки себе, але і світ навколо себе. Утворення разом із самосвідомістю (Я) її протилежності – не-Я як «відчуження Я». Синтез Я та не-Я в абсолютному суб'єкті. «Пульсація», збіг і розпадання цих протилежностей як основа буття, за Й. Фіхте, а також метод його пізнання.

Внутрішня структура одного з законів діалектики. Закон єдності й боротьби протилежностей. Спроба Й. Фіхте об'єднати усередині активного, вільного, творчого суб'єкта буття та людську свідомість. Поєднання практичного й теоретичного, природи й людини, суспільства й особистості. Розвиток суспільства як процес відчуження Я – проникнення до сфери культури. Також як прагнення людини знову злитися, дійти тотожності із собою.

Людська історія як нескінченне наближення до ідеалу. Культурне буття нації. Нації як колективні особистості, кожна з яких має своє особливе історичне призначення.

Антропологічна концепція Г.В.Ф. Гегеля (1770–1831). Людин як суб'єкт духовної діяльності і як носій загальнозначимого духу та розуму. Відмінність особи від індивіда. Генеза особи через усвідомлення себе як істоти «нескінченної, загальної і вільної». Попри те, що представники німецької класичної філософії додали до «Духовність», «духовна діяльність» як загальні характеристики людини. Дух раціоналізму як характерна особливість антропологічної концепції Г.В.Ф. Гегеля.

Остаточне зняття опозиції «природи» і «культури» в філософії Г.В.Ф. Гегеля. Культура як «звільнення і робота вищого звільнення». Поетапний рух від природної безпосередності до вищої духовності. Історія людської культура за Г.В.Ф. Гегелем. є Історія як сходи вгору, по яких людина, звільняючись, підіймається шляхом пізнання абсолютного духу. Зведення в антропології Г.В.Ф. Гегеля культури до духовного розвитку людства. Людська творчість як елемент діалектичного, історичного становлення об'єктивного духу.

Філософія тотожності Ф.В.Й. Шелінга (1775-1851). Філософське узагальнення Шелінгом досягнень природознавства свого часу. Природа як втілення становлення духовного начала. Усвідомлення себе духовного начала в людині. У природі духовне начало несвідоме. Рух від несвідомої духовності природно-сущого до свідомості через ряд ступенів, що прогресують.

Тотожність духу і природи. Поняття абсолютного розуму як вихідне поняття. Нерозрізненість в абсолютному розумі суб'єктивного та об'єктивного мислення.

Абсолют як першооснова буття. Абсолют як тотожність суб'єктивного і об'єктивного, духовного і природного. Уміщення в собі Абсолютом можливості всіх взагалі визначень. Абсолют як митець, творець Усесвіту. Усесвіт як тотожність абсолютного організму і абсолютного твору мистецтва. Система естетичного пантеїзму Шелінга.

Природа як породження Абсолюту, як доцільне, як форма несвідомого життя розуму перебуває в постійному розвитку. Узаємодія протилежно спрямованих сил як джерело «нескінченної діяльності» природи. Використання діалектичного принципу протиріччя у вивченні Шеллінгу природи.

Художня творчість як вищий етап розвитку Абсолюту, як повернення його до себе. Естетичне споглядання (інтуїція) як найбільш доконаним спосіб пізнання Абсолюту. Досягнення «нескінченності» в художній діяльності і у творі мистецтва. Нескінченність як ідеал, що не досяжний ані в теоретичному пізнанні, ані в моральному діянні. Митець як геній. Людина-митець діє як природа. Філософія мистецтва у Шеллінга як «органон» (знаряддя) філософії та її завершення.

Антропологічний матеріалізм Людвіга Фюєрбаха (1804 - 1872). Розуміння людини як вищого продукту природи. Розгляд людини в нерозривній єдності з нею. Природа як основа духу. Природа, знання про неї, як основа нової філософії. Філософія як знання, що розкриває земну сутність людини, яку природа наділила почуттями і розумом. Залежність психіки людини від її тілесної організації. Тілесна організація людини. Культурна специфіка діяльності людини, що не зведена до її фізіологічних процесів.

Людські почуття з точки зору матеріалістичної антропології Л. Фюєрбаха. Особливість людського почуття любові. Любов як втілення моральної любові. Проблема моральної суті релігії. «Сутність християнства» (1851) як головний твір матеріалістичної антропології Л. Фюєрбаха. Концептуальний афоризм Л. Фюєрбаха: «Не Бог створив людину, а людина створила Бога». Культурна таємниця християнства в матеріалістичної антропології Л. Фюєрбаха. Об'єктування людиною своїх сил, через надання їм потойбічного, відчуженого від самої людини сенсу. Релігія як продукт культурної діяльності людини. Культурні якості релігії. Наявність у релігії розпорядження до побожного ставлення людини до іншої людини, у першу чергу до піднесеного почуття взаємної любові. Людські почуття дружби і любові. Шлюбні взаємини як втілення любові.

Тема 5. Філософська антропологія та філософія культури XIX – XX ст.

Філософська антропологія та філософія культури Вільгельма Дільтея. Діяльність людської психіки як суцільна й неперервна. Ірраціональність як суть психічної діяльності. Відсутність очевидних джерел і мети у діяльності психіки, що відображається на вищому рівні людської історії.

Трактування Вільгельмом Дільтеєм суб'єкта як «цілісної людини», у всій «повноті її життя». Гуманітарна проблематика як те, що вміщує в себе пізнавальний процес усього життєвого досвіду людини. Утвердження Вільгельмом Дільтеєм розуміння свідомості (духу та пізнання) як цілісного історично обумовленого комплексу пізнавальних та мотиваційних умов, що перебувають в основі досвіду людської діяльності. Свідомість, за Вільгельмом Дільтеєм, як система переживання дійсності, що не зводиться до однієї лиш інтелектуальної діяльності. Важливість чуттєвого сприйняття людиною світу, що її оточує.

«Науки про дух» як центральна тема філософських поглядів Вільгельма Дільтея. Принципова відмінність між природничими науками та «науками про дух» (гуманітарними науками, «науками про мінливий світ людських творінь – історією, філологією, релігієзнавством тощо, за Вільгельмом Дільтеєм. Забезпечення науками про культуру пізнання людини. Філософська герменевтика як теорія, що уможливорює пізнання людини, істоти, яка відмінна за своєю суттю від решти світу. Належність людини як суб'єкта розуміння до предмета розуміння буття. Точка зору Вільгельма Дільтея, за якою науки про культуру мають відмовитися від бачення дослідника незалежним зовнішнім спостерігачем. Науки про культуру як теорія, що має поєднувати дослідника, як суб'єкта пізнання, з об'єктом, будь-яким явищем світу.

Філософська антропологія та філософія культури Георга Зиммеля.

Проблема «життя» як найважливіший момент філософії Георга Зиммеля. Людське Життя як порив, чиста і безформна вітальність, реалізується в самообмеженні шляхом форм, що вона сама створює. Протистояння культури не тільки вітальності, голій життєвій силі, але й духовності, що втілена у людській творчості й емоційних рухах. Перетворення таких фактів життя, як праця і творчість на цінності культури. Факти людського життя як те, що долає межі свого природного існування, надходячи до культурного контексту. Творення культури життям і духом через саморефлексію людини.

Знаходження культурою власної динаміки, власних автономних закономірностей і логіці розвитку через своє «піднесення» на життям. Перетворення культури на порожню форму, на чисту логіку, ставши нездатною вміщувати в себе рух життя, через відірваність од життєвої стихії. Первинна відповідність культурних явищ життю. Буттєве чергування культурних форм як позбавлене доцільності. Зростання ціннісного змісту життя через кількісне зростання культурно оформленого матеріалу життя. Зростання культури як процес релятивізації культурних цінностей. Непримирення суперечності життя та культури. Неспроможність життя виразити себе поза культурою. Нездатність культури надати життю адекватного йому вираження. Трагедія культури як усвідомлення нездоланності цієї суперечності.

Окрема людина як особистість із філософської точки зору Макса Шелера. Суттєва відмінність особистості від емпіричного (пересічного) індивіда. Особистість як носій власних інтенційних переживань та цінностей. Осягнення переживань та цінностей завдяки любові, що спрямована назовні. Співчуття, любов та ненависть як найзначніші різновиди людського переживання цінностей. Справжні та несправжні акти людської симпатії. Любов як зустріч і співучасть у житті іншої особистості. Симпатія, що порушує екзистенцію іншої особистості. Ідея Бога як найвища цінність. Любов людини до Бога як вища форма її любові й фундаментальний акт її існування. Особисте переживання людиною цінностей як не психічний, а як загальносвітовий, космічний акт.

Філософія культури Макса Шелера. Подвійність значення акту людського існування. Існування як духовне та, водночас, вітальне. Простір реального як сфера дії вітальних інстинктів людини, її потреб, потягів. Вимір ідеального – царина істин, ідей та цінностей.

Екзистенційно первинні вітальні потяги (голод, лібідо та влада) як життєві витoki форм людської соціальності (господарство, інститут шлюбу й держава). Реалізація вітальних потягів у певних соціальних інститутах як об'єкт дослідження такої нової дисципліни, як «реальна соціологія». Аналіз людських потягів як предметом досліджень філософської антропології. Поняття «пориву» як основна категорія філософії життя Макса Шелера.

Філософія культури Освальда Шпенглера. «Присмерк Європи» як головний твір філософії Освальда Шпенглера. Заперечення Освальдом Шпенглером бачення культури як єдиної загальнолюдської. Розколотість культури на окремі культури, кожна з яких проявляється на основі власного унікального «прафеномену» — людського «способу переживання» життя. Підпорядкування культур певному біологічному ритму, який зумовлює головні фази їхнього розвитку. Народження культури та її дитинство, її молодість і її зрілість, старість і «занепад» як фази розвитку культур. Час існування культури. Внутрішній життєвий цикл культури. Цивілізація як духовна смерть культури. Цивілізація як «закостеніння» органічного життя культури, її розпад, перетворення праці на механічну, нетворчу роботу.

Філософська антропологія Анрі Бергсона. Свобода людини як одна з цілей творчої еволюції. Християнські етичні принципи «відкритого суспільства» в філософії життя Анрі Бергсона.

Людське Життя як основна категорія філософії Анрі Бергсона. Людське Життя як втілення «творчої еволюції», «життєвого пориву». Критика Анрі Бергсона еволюційних концепцій Чарлза Дарвіна та Герберта Спенсера як механістичних і детерміністських. Справжня еволюція як творчість нових непередбачуваних форм. Подібність творчої еволюції до художньої творчості. Творча еволюція як постійне творення нових форм, як становлення, як проникнення одне в одне минулого і сучасного, як непередбачуваність майбутніх станів.

Робота Хосе Ортеги-І-Гассета «Повстання мас». Зasadничі відмінності різних людських типів. Особиста шляхетність окремих людей, котрі спроможні на зусилля або шляхетство (керування вимогами, а не правами, здатність до життя, що безугавно себе перевершує, прорив од старих досягнень до нових обов'язків). Людська юрба як представлена людьми без певних чеснот, як проста людська кількість, що перетворюється на соціальну ознаку безособового «загального типу».

Поняття масової людини та культури мас. «Людина-маса» (на противагу «людині-індивідуальності») як засаднича ознака культури Новітнього часу. Істотна загроза правому, громадянському суспільству з боку поширення «людини-маси» як соціокультурного явища. Радикальність виступ «людини-маси» проти суспільних еліт. Особиста творчість як ознака діяльності будь-якого виду представника суспільних еліт. Суспільна еліта як чинник творення засад суспільної моральності. Особливості моралі та культури «людини-маси».

2 СЕМЕСТР

Змістовий модуль 1. Антропологічні та філософсько-культурні позиції основних філософських течій ХХ сторіччя

Тема 1. Антропологічні та філософсько-культурні наопрацювання представників філософської антропології як течії європейської філософії.

Виникнення сучасна філософської антропологія у 20-тих роки ХХ століття. основоположником традиційно вважають Мак Шелер як ідейний засновник філософської антропології. Гельмут Плеснер, Еріх Ротгакер, Ернст Касіерер, Ото Фридрих фон Больнов як представники філософської антропології.

Окрема людина як особистість із філософської точки зору Макса Шелера. Суттєва відмінність особистості від емпіричного (пересічного) індивіда. Особистість як носій власних інтенційних переживань та цінностей. Осягнення переживань та цінностей завдяки

любові, що спрямована назовні. Співчуття, любов та ненависть як найзначніші різновиди людського переживання цінностей. Справжні та несправжні акти людської симпатії. Любов як зустріч і співучасть у житті іншої особистості. Симпатія, що порушує екзистенцію іншої особистості. Ідея Бога як найвища цінність. Любов людини до Бога як вища форма її любові й фундаментальний акт її існування. Особисте переживання людиною цінностей як не психічний, а як загальносвітовий, космічний акт.

Філософія культури Макса Шелера. Подвійність значення акту людського існування. Існування як духовне та, водночас, вітальне. Простір реального як сфера дії вітальних інстинктів людини, її потреб, потягів. Вимір ідеального – царина істин, ідей та цінностей. Екзистенційно первинні вітальні потяги (голод, лібідо та влада) як життєві витoki форм людської соціальності (господарство, інститут шлюбу й держава). Реалізація вітальних потягів у певних соціальних інститутах як об'єкт дослідження такої нової дисципліни, як «реальна соціологія». Аналіз людських потягів як предметом досліджень філософської антропології. Поняття «пориву» як основна категорія філософії життя Макса Шелера.

Філософська антропологія в широкому та вузькому значеннях. Соціальні та ідейно-теоретичні передумови формування філософської антропології. Проблема предмета філософської антропології як концепції всеохоплюючої реальності людського існування. Пошуки єдиної ідеї людини. Іейна спільність учень Макса Шелера та Гельмута Плеснера. Герменевтичні та екзистенційні витoki антропологічних вчень. Ідея становища людини в космосі. Існування людини як співпереживання абсолютної цінності – Бога. Антропологічна структура особистості індивіда. Проблема досягнення вітальних особливостей людини як способу «подолання дуалізму» у вченні Гельмута Плеснера.

Біологічний варіант філософської антропології. Людина з точки зору самого буття людини. Розкриття сутності людини як синтезу природничо-наукового та ціннісного начал. Співвідношення біологічного та культурного факторів людського існування. Функціоналістський варіант філософської антропології. Пізнання сутності людини в контексті людської діяльності. Символічні структури людського буття. Людина як функція, пересічення символічними формами існування. Символіка інтуїтивних форм людського життя. Соціально-ідеологічне підґрунтя функціоналістської філософської антропології.

Тема 2. Антропологічні аспекти філософських переконань М. Гайдегера, представників франкфуртської школи, структурної антропології та філософії персоналізму.

Поняття „фундаментальної онтології” М.Гайдегера. Методологічні основи фундаментальної онтології, її феноменологічний та герменевтичний характер. Метод повторення, його застосування для осмислення антропології Канта. Принципова відмінність поглядів Гайдегера та Шелера на проблему філософської антропології.

Проблема втрати людського буття. Проблема людського буття та його онтологічна структура. Проблематичність ідеї філософської антропології в контексті фундаментальної онтології. Відмінність філософської антропології від емпіричних антропологій. Умови можливості філософської антропології. Особливості справжнього та фіктивного людського існування.

Генеза, розвиток і програма франкфуртської школи. Теодор Адорно і його «Негативна діалектика». «Діалектика Просвітництва» Теодора Адорно та Макса Горкгайма. Неомарксистська критика культури індустріально-масового суспільства. Проблема інструментального розуму. Ностальгія за «цілковито Іншим». Герберт Маркузе і «велика відмова». Проблема «нерепресивної цивілізації». Вивільнений ерос. Одномірна людина.

Соціальна проекція неофрейдизму. Загальна характеристика неофрейдизму. Проблема людської деструктивності в психоаналізі Еріха Фромма. Біофілія і некрофілія. Соціальні причини формування непродуктивних характерів. Амбівалентна природа людської свободи. Існування людини як спосіб утечі від особистої свободи. Некрофілійський характер, його типізація. Методологічні та клінічні принципи некрофілії. Морально-етичне вчення Еріха

Фромма. Типи моралі. Морально-етичні засоби нейтралізації некрофілії, залучення соціально-непродуктивних типів до активної продуктивної діяльності. Педагогічні і правові аспекти психоаналітичного вчення Еріха Фромма.

Поняття структури в етнології. Мова і спорідненість. Структурний аналіз у лінгвістиці та в антропології. Мова й суспільство. Лінгвістика й антропологія. Структура соціальної організації. Поняття архаїзму в етнології. Соціальні структури і проблема дуальних організацій. Структурна антропологія Клода Леві-Стросса.

Структурна антропологія і мистецтво та релігія. Чаклун і його магія. Дієвість символів. Структура міфів. Структура і діалектика. Художній феномен роздвоєння зображення в мистецтві. Проблема методу і викладання. Місце антропології серед соціальних наук і проблеми її викладання.

Персоналізм як напрямок в сучасній західній антропології. Особистість як первинна творча реальність і вища духовна цінність. Соціокультурні причини персоналістського світогляду. Французький та американський варіант персоналізму.

Французький персоналізм. Виникнення персоналізму у Франції. Людська особистість і особистість вселенська. Примат людської особистості над матеріальною необхідністю і над колективною видимістю. Особистість як вид «життєвого пориву», духовної енергії божественного походження. Ірраціоналістична гносеологія французького персоналізму. Соціальна програма «персоналістської та общинної революції». Теорія демократії як «тиранії» над особистістю. «Персоналістський маніфест» Мун'є. Персоналістський синтез марксизму з екзистенціалізмом.

Американський персоналізм. Формування персоналізму в руслі вчень Берклі та Ляйбніца. Особистість як визначальне поняття. Релігійне обґрунтування персоналістського світогляду. Етика американських персоналістів. Принцип морального самоудосконалення як здатності вільного самообмеження. Соціальна позиція американських персоналістів. Особистість як вища сутність демократії.

Тема 3. Філософсько-культурна складова філософії європейського екзистенціалізму.

Екзистенціалізм — філософія існування. Екзистенціалізм як ірраціоналістичний напрям світовій філософії ХХ ст. Виникнення екзистенціалізму після Першої світової війни — у Німеччині, у період Другої світової — у Франції, а після — в інших країнах, у тому числі і в США. Екзистенціалізм як спроба створення нового світогляду, що відповідає інтересам сучасної інтелігенції.

Соціальне джерело як ідейна основа філософії екзистенціалізму. Реальні процеси соціально-економічного, політичного і духовного життя Заходу. Наявність різних форм відчуження людини. Феномен відчуження. Власна діяльність людини як чужа людині сила, що протистоїть їй, пригнічує її.

Ідейні джерела екзистенціалізму. Філософія життя, феноменологія Едмунда Гусерля, релігійно-містичне вчення Серена К'єркегора. Екзистенціалізм релігійний (Габріель Марсель, Карл Ясперс, Микола Бердяєв, Лев Шестов, Михайло Бубер). Екзистенціалізм атеїстичний (Альбер Камю, Жан-Поль Сартр, Мартін Гайдегер).

Криза ідеології та культури ліберально-буржуазного суспільства з його поверхово оптимістичним світосприйняттям і розумінням, з вірою в прогресивний розвиток сучасного суспільства, що не витримує випробувань бурхливими подіями, як основний соціокультурний чинник виникнення філософії екзистенціалізму.

Екзистенціалізм як світогляд, несумісний із буржуазною культурою та суспільством. Питання екзистенціалізму. Як жити людині, що втратила ліберально-прогресивні ілюзії, перед історичними катастрофами. Екзистенціалізм як реакція на націоналізм епохи Просвітництва і німецької класичної філософії, а також на кантіансько-позитивістську філософію, що набула великого поширення в кінці ХІХ на початку ХХ ст.

Критика представників філософії екзистенціалізму основної риси раціонального мислення. Принципу протилежності суб'єкта та об'єкта. Критика явищ соціокультурного раціоналізму. У раціоналізмі соціокультурна дійсність, разом із у людиною, є об'єктом наукового дослідження і практичної маніпуляції. унаслідок чого такий підхід має «не особистісний» характер. Ідейний виступ філософії екзистенціалізму як принципова протилежність позаособистій об'єктивній науковій філософії.

Поняття «екзистенційної свободи». Відмінність екзистенційного розуміння свободи від традиційного класичного розуміння. Свобода і необхідність. Свобода «від» і свобода «для». Свобода як залежність від свободи. Тотожність свободи і несвободи. Сутність людини як свободної істоти. Свобода як умова формування людської сутності. Свобода і знання. Свобода як «свавілля». Обмеження сфери розуму для надання місця свободи. Вибір свободи як переходу людини до буття. Відповідальність за свободу.

Змістовий модуль 2. Людська природа та культура в контексті філософії ХХ сторіччя

Тема 4. Культура і природа людини як проблема філософії ХХ ст.

Специфіка філософського розгляду природи людини. Філософія про природу та сутність людини. (Біосоціальна природа людини). Антропосоціогенез. Природа і сутність людини. Основні філософські визначення людини. Німецька філософська антропологія (Макс Шелер, Арнольд Гелен, Ернст Касіерер та ін.). Індивід, індивідуальність, особистість. Проблема смислу життя людини. Вирішення філософією проблеми життя, смерті та безсмертя людини. Філософія творчості. Свобода та відповідальність особистості. Людина та практика.

Філософський зміст проблеми людської свідомості та шляхи її розгляду в історії філософії. Основні підходи до пояснення феномену свідомості. Концепції свідомості. Найбільш загальні властивості свідомості, функції та структура свідомості. Філософське визначення свідомості. Свідомість, самосвідомість, мова. Суспільна та індивідуальна свідомість. Феномен ілюзорної свідомості. Свідоме і несвідоме. Концепції несвідомого.

Поняття культури і цивілізації. Матеріальна та духовна культура. Феномен культури та основні напрями його філософського аналізу: аксіологічний, діяльнісний, комунікативний підходи. Історичні моделі культури та цивілізаційні типи. Співвідношення культури і цивілізації. Сутність інформаційно-семіотичної концепції культури. Загальне уявлення про сучасну філософію культури. Передумови, прояви та проблема подолання кризи сучасної культури. Культура як простір природного існування людини.

Концепція постіндустріального Сучасна світова цивілізація, її особливості та протиріччя. суспільства. Інформаційне суспільство. Філософський аналіз інформації у сучасному суспільстві. Універсальна концепція сталого розвитку. Походження та основні типи глобальних проблем. Соціальне передбачення та прогнозування. Майбутнє як філософська проблема, її світоглядні, науково-методологічні, морально-психологічні та духовнокультурні компоненти. Завдання переходу від технологічної до антропогенної цивілізації. Сутність, походження та основні типи глобальних проблем сучасності. Людина як активний і свідомий дієвець соціокультурних перетворень.

Культура як специфічна соціальна реальність. Форми культури. Національне та загальнолюдське в культурі. Буття людини в культурі. Складові духовної культури людства (мистецтво, наука, релігія). Існування людини в межах історичної соціокультурної реальності.

Тема 5. Філософське осмислення людської суті як елемент «антропологічного повороту» в європейській філософії ХХ ст.

«Антропологічний поворот» у європейській філософії ХХ ст. Тенденція обґрунтовувати не тільки всі знання, але і весь світ, виходячи з розуміння людини. Антропологія як

самостійний розділ філософії і як основоположний її розділ. Розгляд людського буття у світі в основних його вимірах. Людська свідомість, свобода, моральність, любов тощо, як об'єкти так званих наук про дух.

Відмова представляти людину центром світобудови. Подолання «антропологічного сну». «Антропологічне безумство». Центральна теоретична позиція «філософської антропології». Людина як одна з багатьох рівноправних речей, які є у світі. «Зовнішній підхід» до вивчення соціокультурних явищ, коли людина нічим не відрізняється від падаючого тіла або розщеплюваного атома. Реалістична філософська антропологія. Золота середина між двома діаметрально протилежними - внутрішнім і зовнішнім - підходами до людини як складного соціокультурного об'єкта.

Людина як основний предмет філософського аналізу ХХ ст. Актуальність філософського дослідження людини. Філософські аспекти антропогенезу. Основні філософсько-антропологічні проблеми: природа і сутність людини, антропогенез, сенс життя, смерть і безсмертя, спілкування і розуміння, людина і космос. Поняття про особу. Соціалізація особи. Уявлення про "Я-концепцію". Ціннісні орієнтації, свобода, відповідальність та криза особи в сучасному світі. Перспективи людини.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

1 семестр

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	3	3
2	Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1
3	Відвідування практичних занять	1	3	3	4	4
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	3	15
5	Робота на семінарських заняттях	10	1	10	1	10
6	Робота на практичних заняттях	30	3	30	4	40
7	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю	-	-	81	-	98

2 семестр

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	3	3	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1
3	Відвідування практичних занять	1	4	4	3	3
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	2	10
5	Робота на семінарських заняттях	10	1	10	1	10
6	Робота на практичних заняттях	30	4	40	3	30
7	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю	-	-	98	-	81
	Разом		358			
	Коефіцієнт		100/358=0,279			

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу

шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчання студентів самостійно працювати з різними джерелами інформації;
- творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу;
- формування навичок щоденної навчальної самостійної роботи.

Зміст самостійної роботи полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;
- підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;
- презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

1 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
Змістовий модуль 1. Основні теоретичні засади філософії мови		10	15
1	В контексті першої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	5	5
2	В контексті другої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	5	5
Змістовий модуль 2. Історія філософського осмислення мови. Основна проблематика сучасної філософії мови		18	15
3	В контексті третьої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	6	5
4	В контексті четвертої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	6	5
5	В контексті п'ятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	6	5
Разом		28	25

2 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
Змістовий модуль I. Антропологічні та філософсько-культурні позиції основних філософських течій ХХ сторіччя		18	15
1	В контексті першої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	6	5
2	В контексті другої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	6	5
3	В контексті третьої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	6	5
Змістовий модуль II. Людська природа та культура в контексті філософії ХХ сторіччя		10	10
4	В контексті четвертої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати	5	5

	першоджерела за заявленою тематикою.		
5	В контексті п'ятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	5	5
	Разом	28	25

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних самостійних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- а) *Методи усного контролю:* робота в малих групах, інтерактивні презентації, індивідуальний контроль, брифінг, дискусія, розгляд проблемних питань, фронтальне (комбіноване) усне опитування, колоквиум, ігрові ситуації, контрольна співбесіда з проблеми модуля, тренінг, підбір власної бібліотеки, складання тез.
- б) *Методи письмового контролю:* вхідні тести, соціопедагогічний практикум, контрольна робота, розробка графіків, таблиць, схем, діаграм, презентація соціального проекту, міні-диктант з визначення термінів, контрольна робота, творчі (дослідницькі) завдання, підготовка письмових відповідей на проблемні питання.
- в) *Комп'ютерного (дистанційного) контролю:* мережеве навчання, консультаційного форуму, практичних робіт в асинхронному режимі, навчального проекту (моделювання політичного процесу чи явища) в синхронному режимі, хмарні технології, заняття з представленням знань та умінь моделі кореспондентського навчання, проект з залученням SMART- технологій.
- г) *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 7), де зазначено види контролю і кількість балів за видами.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Об'єкт і предмет філософської антропології.
2. Об'єкт і предмет філософії культури.
3. Філософська антропологія – універсальне вчення про людину.
4. Місце і роль філософської антропології та філософії культури в системі сучасного філософського й гуманітарного знання.
5. Поняття культури та складність його дефініції.
6. Особливості становлення філософії культури та її функції.
7. Філософія культури як культурософія.
8. Розуміння культурних феноменів у різні історичні епохи.
9. Різновиди антропології: філософська антропологія, застосовна антропологія, структурна антропологія.
10. Антропологія поміж гуманітарними й природничими науками: зв'язок антропології з культурологією, історією і лінгвістикою.
11. Метаантропологія – філософія чи наука?
12. Специфічні підходи до визначення культури.
13. Дослідження культури філософською антропологією.
14. Філософсько-історичне обґрунтування культури.
15. Соціальна природа культури.
16. Культура та людина.
17. Культура та природа.
18. Культура та суспільство.
19. Онтологічний статус культури.
20. Техніка як культурний феномен.
21. Дихотомія понять природи і техніки.
22. Людина як деміург.
23. Антропологія як практична і як теоретична філософія.
24. «Пайдея» як поняття давньогрецької культури.
25. Філософські, релігійні й наукові уявлення про людину.
26. Зародження філософського вчення про людину в античній філософії.
27. Людина як міра всіх речей у філософії софістів.
28. Сократичний поворот у вченні про людину доби Античності.
29. Три рівня душі і розрізнення теоретичного й практичного пізнання за Аристотелем.
30. Атараксія як ідеал людського життя в елліністичній філософії.
31. Уявлення про людину в іудейсько-християнській духовній традиції.
32. Образ Христа й ідея Боголюдини.
33. Філософи Середньовіччя про культуру.
34. Людина як вище створіння Бога з точки зору філософії європейського гуманізму.
35. Новий час та розуміння культури.

36. Просвітницька парадигма і культура.
37. Узгодження життя з вимогами розуму як телос європейської культури доби Нового часу.
38. Романтизм та відновлення ролі ірраціонального в культурі.
39. Антропологічний аспект філософського вчення І. Канта.
40. Й. Фіхте про людину як суб'єкта активного пізнання.
41. Й. Шелінг про мистецьку діяльність людини.
42. Поняття другої природи людини в філософському вченні Г.В.Ф. Гегеля.
43. Основні елементи матеріалістичної антропології Л. Фюєрбаха.
44. Вчення про людину Артура Шопенгауера.
45. Поняття волі в філософії життя Артура Шопенгауера
46. Песимістична етика Артура Шопенгауера та її сучасна оцінка.
47. Серен К'єркегор про стадії розвитку людської індивідуальності.
48. Серен К'єркегор як попередник екзистенціалізму.
49. Поняття лицаря віри в філософії Серена К'єркегора
50. Фрідріх Ніцше як важливий представник «філософії життя».
51. Поняття ресентименту в філософії життя Фрідріха Ніцше.
52. Антропологічна складова твору Фрідріха Ніцше «Так казав Заратустра»: проблема людської душі.
53. Концепція переоцінки цінностей у філософії життя Фрідріха Ніцше.
54. Ніцшева ідея волі до сили.
55. Поняття ресентименту у вченні Макса Шелера.
56. Чуттєвий порив, інстинкт, асоціативна пам'ять, інтелект і дух за Максом Шелером.
57. Шелерова інтерпретація психоаналітичної концепції сублимації.
58. Три кола уявлень про людину за Максом Шелером.
59. Філософія культури та філософська антропологія: взаємоперетин площин.
60. Сцієнтистські уявлення про людину.
61. Людина як результат природної еволюції.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

1 семестр

Разом: 60 год., із них: лекції – 10 год., семінарські заняття – 4 год., практичні заняття - 14 год., самостійна робота – 28 год., модуль. контр. – 4 год.

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I. Людська природа і культура з точки зору філософії Античності, Середньовіччя та доби Відродження (81 бали)		Змістовий модуль II. Людина як творець нової культури і знання в контексті антропологічних позицій філософії Нового часу та філософії XIX –XX ст. (98 бали)		
	1	2	3	4	5
Теми					
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Місце та ідейне значення філософської антропології та філософії культури контексті історії західної філософії (1 бал)	Тема 2. Антропологія античної філософії, релігійної філософії доби Середньовіччя та філософії Відродження (1 бал)	Тема 3. Активне продукування знання як головна культуротворча місія людини відповідно до філософії Нового часу (1 бал)	Тема 4. Антропологічні та філософсько-культурні ідеї представників Німецької класичної філософії (1 бал)	Тема 5. Філософська антропологія та філософія культури XIX – XX ст. (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)	-	Антропологія античної філософії, релігійної філософії доби Середньовіччя та філософії Відродження (10+1 бал)-	-	-	Філософська антропологія та філософія культури XIX – XX ст. (10+1 бал)-
Практичні заняття (теми, бали)	Місце та ідейне значення філософської антропології та філософії культури контексті історії західної філософії (10+1 бал)	Антропологія античної філософії, релігійної філософії доби Середньовіччя та філософії Відродження (20+2 бали)	Активне продукування знання як головна культуротворча місія людини відповідно до філософії Нового часу (10+1 бал)	Антропологічні та філософсько-культурні ідеї представників Німецької класичної філософії (10+1 бал)	Філософська антропологія та філософія культури XIX – XX ст. (20+2 бали)-
Самостійна робота	Самостійна робота до першої теми (5 балів)	Самостійна робота до другої теми (5 балів)	Самостійна робота до третьої теми (5 балів)	Самостійна робота до четвертої теми (5 балів)	Самостійна робота до п'ятої теми (5 балів)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)		МКР 2 (25 балів)		

2 семестр

Разом: 60 год., із них: лекції – 10 год., семінарські заняття – 4 год., практичні заняття - 14 год., модуль. контр. – 4 год.

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I. Антропологічні та філософсько-культурні позиції основних філософських течій XX сторіччя			Змістовий модуль II. Людська природа та культура в контексті філософії XX сторіччя	
Теми	1	2	3	4	5
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Антропологічні та філософсько-культурні наопрацювання представників філософської антропології (1 бал)	Тема 2. Антропологічні аспекти філософських переконань М. Гайдегера, представників франкфуртської школи, структурної антропології та філософії персоналізму. (1 бал)	Тема 3. Філософсько-культурна складова філософії європейського екзистенціалізму. (1 бал)	Тема 4. Культура і природа людини як проблема філософії XX ст. (1 бал)	Тема 5. Філософське осмислення людської суті як елемент антропологічного повороту в європейській філософії XX ст.. (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)	-	-	Філософсько-культурна складова філософії європейського екзистенціалізму (10+1 бал)	-	Філософське осмислення людської суті як елемент антропологічного повороту в європейській філософії XX ст. (10+1 бал)
Практичні заняття (теми, бали)	Антропологічні та філософсько-культурні наопрацювання представників філософської антропології (10+1 бал)	Антропологічні аспекти філософських переконань М. Гайдегера, представників франкфуртської школи, структурної антропології та філософії персоналізму. (10+1 бал)	Філософсько-культурна складова філософії європейського екзистенціалізму. (20+2 бали)	Культура і природа людини як проблема філософії XX ст. (10+1 бал)	Філософське осмислення людської суті як елемент антропологічного повороту в європейській філософії XX ст.. (20+2 бали)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)	
Семестровий контроль	Залік				

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Гатальська С.М. Філософія культури. К.: Либідь, 2005. - 328 с.
2. Головка Б.А. Філософська антропологія: Навч.посібник. -К.: ІЗМН, 1997. - 240 с.
3. Гуцуляк О.Б. Філософська антропологія: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ, 2015. –34 с.
4. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. -Мюнхен-Львів: УВУ, 1995.
5. Леві-Строс К. Структурна антропологія. - К., 2000.
6. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: Онтологія людини. -К.: Абрис. 1995. - 335 с.
7. Социальная философия и философская антропология. - М., 1995.
8. Шабанова Ю. О. Філософія культури: підручник/ Ю.О. Шабанова. – Дніпро : ЛПРА, 2019. – 240с.

Додаткові

1. Адорно Теодор. Проблемы философии морали. – М. : «Республика», 2000. – 239 с.
2. Аристотель. Сочинения в 4-х томах. Серия «Философское наследие». – М.: Мысль, 1976-1982.
3. Бэкон Френсис. Сочинения в 2 т., Т.2. - М.: Мысль, 1978.
4. Горкгаймер Макс. Критика інструментального розуму. – К. : ППС - 2002, 2006. – 284 с.
5. Кант Імануель. Критика практичного розуму. – К. : Юніверс, 2004. – 238 с.
6. Мислителі німецького Романтизму. – Івано-Франківськ, 2003.
7. Монтень Мішель. Проби / [пер. Анатоля Перепаді] // У 3-х кн. – К.: Дух і літера, 2005, 2006, 2007.
8. Ніцше Фрідріх. Людське, надто людське; книга для вільних умів. – Л. : Астролябія, 2012. – 406 с.
9. Платон. Діалоги. – К.: Основи, 1999.
10. Паскаль Блез. Думки. – К.: Дух і літера, 2009.
11. Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. – К. Port-Royal, 2001.
12. Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія. – К.: Основи, 1999.
13. Спіноза Бенедикт. Теологічно-політичний трактат. – К.: Основи, 2003.
14. Сартр Ж.П. Буття і ніщо. – К.,2001.
15. Фейербах Людвиг. Избранные философские произведения в 2 т, Т. 1. – М.: Гос. изд. полит. лит., 1955.
16. Фромм Эрих. Бегство от свободы / Эрих Фромм. – Минск : Поппури, 2000. – 672 с.
17. Шелер Макс. // Избранные произведения. – М.: Гнозис, 1994.

18. Шелер Макс. Ресентимент в структуре моралей. – С.–Пб.: Наука: Университетская книга, 1999. – 231 с.
19. Шелер Макс. Человек и история // Избранные произведения. – М. : Гнозис, 1994. – 413 с.
20. Шопенгауэр А. Введение в философию. – Минск, 2000.
21. Шопенгауэр А. Понятие воли // Избр. Произведения. – М., 1992.
22. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление. – М., 1993.
23. Ясперс К. Ницше. Введение в понимание его философии. – СПб, 2004.
24. Габермас Юрген. Філософський дискурс модерну / Юрген Габермас. – К. : Четверта хвиля, 2001. – 423 с.
25. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури // Оберіг . Київ . 1992.
26. Мислителі німецького романтизму. – Ів. Франківськ, Лілея – НВ, 2003. (укр.)
27. Рьодь Вольфганг. Шлях філософії: ХІХ – ХХ століття. – К . : Дух і літера , 2010. – 366 с.
28. Татаркевич Владислав. Античная и средневековая философия. – М.: 2001.